

Azul de aur
și ochii
Glorianei

Radu Paraschivescu (n. 1960, București) trăiește în Balta Albă și se visează la Roma. E mefient față de avioane, reptile și sfaturile medicilor. Croiește articole pentru ziare și reviste, traduce romane, se ocupă cu hermeneutica ofsaidului în emisiuni de analiză fotbalistică și – mai rar decât i-ar plăcea – scrie cărți. Are câțiva prieteni francezi de nădejde (Millefeuilles, Plaisir Sucré, Macaron etc.), fără să-și fi trădat prima iubită: ciocolata de casă. Se îmbată cu vocea lui David Gilmour și chitara lui Mark Knopfler. La Humanitas, domiciliul lui profesional, publică niște cărți de „Râsul lumii“. Se îndrăgostește repede și-i trece greu. Detestă clișeele, laptele și broccoli. A scris despre nesimțiti, Inès de Castro, Maradona și Caravaggio.

Cărți: *Efemeriada* (2000, Libra); *Balul fantomelor* (2000, RAO, reeditare Humanitas, 2009); *Bazar bizar* (2004, Mașina de scris, reeditare Humanitas, 2007); *Fanionul roșu* (2005, Humanitas, Premiul „Ioan Chirilă“ pentru cea mai bună carte de sport a anului); *Ghidul nesimțitului* (Humanitas, 2006); *Fie-ne tranziția ușoară: Mici rostiri cu tâlc* (Humanitas, 2006); *Mi-e rău la cap, mă doare mintea: Noi perle de tranziție* (Humanitas, 2007); *Cu inima smulsă din piept* (Humanitas, 2008); *Răceni, pifani și veterani* (coord., Humanitas, 2008); *Dintre sute de clișee: Așchii dintr-o limbă tare* (Humanitas, 2009); *Fluturile negru* (Humanitas, 2010); *Toamna decanei: Convorbiri cu Antoaneta Ralian* (Humanitas, 2011); *Astăzi este mâinele de care te-ai temut ieri* (Humanitas, 2012); *Maimuța carpatină* (Humanitas, 2013); *Muște pe parbrizul vieții: Nou catalog de perle* (Humanitas, 2014); *Noi vorbim, nu gândim: Nouă colecție de perle românești* (Humanitas, 2015); *România în 7 gesturi* (Humanitas, 2015); *Povești de dragoste la prima vedere* (coautor, alături de Ioana Pârvulescu, Gabriel Liiceanu, Ana Blandiana și Adriana Bittel – Humanitas, 2015); *Cum gândesc politicienii* (Humanitas, 2016); *Aștept să crăpi (de astăzi, în prime time)* (Humanitas, 2016); *Am fost cândva femeie de onoare și alte povestiri* (Humanitas, 2017); *Cartea răsului și a cercetării (Ce se întâmplă cu creierul dacă înveți cuvinte noi în timp ce faci sex)* (Humanitas, 2017); *Două măhuri stau de vorbă: Scene românești* (Humanitas, 2018); *Orice om îi este teamă: Un partid, doi ani și trei premieri* (Humanitas, 2018); *În lume nu-s mai multe Români (planetei noastre asta i-ar lipsi)* (Humanitas, 2019); *Omul care mută norii* (Humanitas, 2019); *Recviem vesel pentru tata* (Humanitas, 2020); *Vitrina cu șarlatani* (Humanitas, 2020).

Radu
Paraschivescu

Acul de aur
și ochii
Glorianei

roman

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Lămurire

„Viața este ceea ce ți se întâmplă în timp ce ești ocupat cu făcutul altor planuri.“ Aș fi pariat, ca mulți alții, că John Lennon este autorul butadei. Numai că Lennon a preluat-o de la Allen Saunders, care a scris-o negru pe alb într-un număr din ianuarie 1957 al publicației *Reader's Digest*. Oricum însă, indiferent de autor, ideea de mai sus primește din când în când confirmări din viața de zi cu zi. Până la urmă, e greu să crezi că poți fi arhitectul unic al zilelor tale. Orgoliul unei asemenea convingeri trădează o iubire de sine pândită de smintire.

E un truism să spui că viața fiecăruia dintre noi are două, trei sau mai multe macazuri. Mult mai interesant pare felul în care acționează acest schimbător de direcție în scrierea unei cărți. În intenția sau chiar în osatura ei. Am crezut destulă vreme că imaginea cărții care-l conduce pe scriitor e un ifos, un simptom al răsfățului creator. Asta până când am pățit-o pe pielea mea cu un roman apărut cu destui ani în urmă. Îmi propusesem să fac din *Balul fantomelor* (Humanitas, 2009) epopeea comică a unui aspirant la fericire conjugală, care nu se convinge nici măcar după patru căsnicii și tot atâtea divorțuri că i-ar fi mai bine singur. Cu gândul ăsta începusem cartea,

cu gândul ăsta făcusem din profesorul de istoria literaturii universale Virgil Mihalcea un fel de săritor la înălțime peste o ștachetă pe care o dă râma de fiecare dată, știind că va avea oricând dreptul la o nouă încercare (spre deosebire de proba propriu-zisă din atletism, unde ești eliminat dacă ratezi de trei ori la aceeași înălțime).

În timp ce scriam *Balul fantomelor*, s-au întâmplat două lucruri care au scos romanul din albia deziluziei maritale și l-au mutat în alta. Primul a fost o serie de interviuri cu narcodependenți, la care am luat parte ca interpret al unor experți străini ajunși la București pentru încheierea unor măsuri privind reducerea cererii de droguri (*Drug Demand Reduction*). Al doilea a fost știrea că blajinul Lugoș al copilăriei mele devenise în anii 1990, cu un clișeu inevitabil în epocă, „o placă turnantă a traficului de droguri din regiune“. Cele două lucruri au dat împreună macazul care a imprimat o altă direcție cărții. Dintr-o cronică a eșecului conjugal, *Balul fantomelor* a devenit un roman despre rețelele de traficanți din școli. Un roman care și-a păstrat totuși intenția comică prin parodierea „rețetei“ pe care se sprijineau multe producții ușurele ale aceluși timp, fie ele seriale sau filme de lungmetraj, cu sau fără aportul unor actori străini mărginiți fatalmente la rolul de justițiar sau bătăuș.

Motivul cărții care-l dirijează pe cel care o scrie reapare, iată, cu ocazia romanului pe care urmează să-l citiți. De data asta, nu subiectul textului suferă schimbări, ci dimensiunea lui. Inițial, *Acul de aur și ochii Glorianei* trebuia să deschidă o carte de povestiri italiene căreia îi stabilisem deja cuprinsul. Mă gândisem ca volumul, pe care apucasem deja să-l anunț cu titlul *Misterele din Fiumelatte*, să aibă zece proze a căror acțiune să se pe-

treacă la Fontana di Trevi și în cotloanele Muzeului de Artă Etruscă din Cortona, într-un sat de deasupra lacului Como și în loja oficială a stadionului „Diego Maradona“ (fost San Paolo) din Napoli, pe o stradă din Taormina și într-un hotel toscan ale cărui camere erau opere de artă locuibile etc.

Numai că – am aflat și eu – socoteala din minte nu se potrivește cu cea din timpul scrisului. Și al cercetării – căci, da, pentru *Acul de aur și ochii Glorianei* a fost nevoie să consult diverse surse și documente privind istoria de altădată a Umbriei și a Angliei elisabetane. Pe măsură ce ramificam trama și descopeream întâmplări și amănunte care meritau luate în calcul, îmi dădeam seama că rama unei povestiri ar fi prea îngustă pentru aventura lui Cesare Scacchi și a celor din jurul lui, fie ei umbrieni, romani, francezi sau englezi. Fie ei măcelari, diplomați, mesageri, amante, interpreți, medici, curteni, pași sau regine. Era nevoie de mai mult. Era nevoie de un roman. Cu atât mai mult cu cât mi se făcuse dor de scris un roman, mai cu seamă că de la ultimul – *Astăzi este mâinele de care te-ai temut ieri* – se împlinesc mâine-poimâine nouă ani.

În ceea ce-i privește pe chirurgii recalificați profesional din măcelari și trăitori în Preci, unii resping totul ca pe o simplă legendă menită să crească apetitul turistic, pe când alții îi dau crezare. Cert este că orașelul adăpostește o instituție intitulată Museo della Scuola Chirurgica Preciana, localizată în Piedivalle. Muzeul nu e un Uffizi sau un Luvru al chirurgiei umbriene. Glumeții spun că are o denumire aproape la fel de lungă ca încăperea cea mai mare. Vizitarea lui nu reclamă o zi din viață, ci puțin peste o jumătate de oră. Unii îl consideră

o apariție excepțională, alții regretă micul ocol făcut pentru străbaterea celor câteva săli. Pe site-ul www.tripadvisor.com., întrebările legate de muzeu vizează mai degrabă hotelurile și restaurantele din apropiere.

Un cutremur de 6,5 grade pe scara Richter zgâlțâie o parte a Umbriei la sfârșitul lui octombrie 2016. Cel mai mult au de suferit Norcia și Preci. În *La Repubblica* apare un reportaj semnat de Simona Casalini, Giovanni Gagliardi și Piera Matteucci, în al cărui șapou scrie: *Norcia in ginocchio. Crollata la cattedrale di San Benedetto. Sindaco di Ussita: „Dormivo in auto, ho visto l'inferno“*. (Norcia în genunchi. Catedrala Sf. Benedict s-a prăbușit. Primarul din Ussita [localitate din provincia Macerata – *n. m.*]: „Am dormit în mașină, am văzut iadul“.) Spitalul din Cascia, aflat la zece kilometri de Norcia, este evacuat. Preci suferă mai puțin decât Norcia, dar pagubele se văd și aici: străduțe cu asfaltul crăpat, pereți prăbușiți, case cu fațada brăzdată de crăpături, bucăți desprinse din arcadele de piatră, acoperișuri distruse. E afectat și muzeul, care își închide porțile o vreme.

Museo della Scuola Chirurgica Preciana găzduiește câteva exponate în fața cărora merită să te oprești. E vorba, pe lângă tablouri, gravuri și cărți, de casele în care se găsesc instrumente chirurgicale destinate operațiilor de rinichi și de cataractă, precum și castrărilor. Sensibilitatea noastră de europeni ai mileniului trei primește un ghiont la contactul cu instrumentele în chestiune. Te cuprinde, poate, și un mic fior. Ai sentimentul că, încăpută pe mâinile unui tortionar, oricare dintre sculele așezate în casele sau zugrăvite în gravuri poate provoca și azi pagube ireparabile.

Pe pereții muzeului și în casetele cu instrumente stau destule dovezi care-i îndreptățesc pe localnici să vorbească despre orașelul lor ca despre „capitala mondială a chirurgiei“ și locul unde au venit să învețe medicina o sumedenie de oameni din alte regiuni ale Italiei, ba chiar din alte țări. Ar fi interesant de știut câți dintre ei erau totuși la curent cu bizareria care dă un aer de legendă acestei povești, și anume că respectivii „profesori“ erau măcelari școliți de preoții cărora, în urma unei hotărâri de conciliu, li se interzisese cu strictețe să mai practice „vindecarea prin fier și prin foc“.

Indiferent dacă școala chirurgicală din Preci este adevăr sau născocire, și indiferent dacă un măcelar umbrian a operat-o de cataractă pe regina Elisabeta I a Angliei, italienii au o vorbă: *Se non è vero, è ben trovato*.

Pe vremuri intrai gratis în Museo della Scuola Chirurgica Preciana, iar explicațiile erau doar în italiană. Nu știi dacă lucrurile s-au schimbat în ultimul timp, mai cu seamă după cutremurul din 2016. Uneori, oricât de mult ne-ar plăcea schimbarea, ajungem să-i deplângem consecințele. În 2007, când am intrat pentru prima dată în Livraria Lello & Irmão din Porto – fără bilet de intrare, ca în orice librărie –, am găsit înăuntru doi vizitatori. Am stat și am căscat gura trei sferturi de oră, fascinat de frumusețea construcției, de simetria somptuoasă a scării de lemn, de armonia deplină pe care ți-o inducea fiecare clipă petrecută acolo. Plecat de la Torre dos Clérigos, aflat la două sute de metri depărtare, și ajuns aici, am avut sentimentul că trecusem dintr-o minune în alta. Cu trei ani în urmă, la a doua vizită, extazul anticipat s-a transformat în agonie reală: trebuia să stai la trei cozi (una la bilete, a doua la intrare și a treia

la lăsarea bagajului în dulăpioarele cu cheie), grupurile organizate și-o luau înainte, iar înăuntru te călcai pe picioare cu alte sute de vizitatori. Te umpleai de nervi. Și nu mai vedeai nimic. Livraria Lello & Irmão intrase între timp în logica unui marketing agresiv, după ce se speculase că J.K. Rowling se inspirase din acest giuvaier al arhitecturii neomanueline și Art Nouveau pentru construirea Castelului Hogwarts al lui Harry Potter.

Romanul pe care-l veți citi se sprijină, nimic mai firesc, pe un cadru istoric. Am procedat la fel în *Fluturile negru*, *Cu inima smulsă din piept* și *Astăzi este mâinele de care te-ai temut ieri*. Nu sunt însă, din punctul meu de vedere, romane istorice, deși oricine le poate lipi ce etichetă vrea. Pe schelăria faptelor reale am înălțat și aici o construcție cu o doză consistentă de scorneală. Asta înseamnă întâmplări și personaje care nu au existat aievea și care trăiesc în *Acul de aur și ochii Glorianei* alături de oameni a căror existență pe pământ poate fi identificată cu eforturi mai mici sau mai mari.

La finalul începutului, nu-mi rămâne decât să răspund la două întrebări pe care mi le pun singur, înainte s-o facă alții.

Ce se va alege de *Misterele din Fiumelatte*?

Ce se va întâmpla cu *Podul diavolului*, romanul francez pe care-l tot promis de o vreme și care se încheagă ceva mai greu decât m-aș fi așteptat?

Le voi scrie pe amândouă și vor apărea într-un viitor pe care-l sper apropiat. Insidios cum îl știm, diavolul nu numai că se ascunde în detalii, dar a avut grijă să paveze până și drumul spre rai cu bune intenții.

R.P.

PARTEA ÎNTÂI
Ochiul se deschide

Vești la Sant Eutizio

— Cum să vă spun eu ca să nu vă umfle râsul, dragii mei? întrebă părintele Piergiuseppe Salvio. Până azi, ați băgat cuțitul doar în gâtul porcului și al vitei. Al iepurelui și-al mielului. De-acum încolo, o să învățați să-l băgați în om.

Parlagiii și măcelarii strănși în față la Sant Eutizio se cruciră, iar câțiva schimbară priviri cu tâlc. Ce, Doamne iartă-mă, pățise sfinția sa? Îl bătuse soarele în cap, sau ce altceva? Pesemne că ieșise în claustru după prânz și, moleșit de vinul pe care-l dăduse pe gât, adormise fără să mai știe de el. Iar la ce prostii spunea, cine știe cât trăsese la aghioase. Cum să-l învețe un slujitor al Domnului așa ceva pe omul de rând? Mai cu seamă pe ei, care învârteau cuțite de dimineața până seara, mai ceva ca panglicarii care tăiau femei în două în zilele de târg și pe urmă le scoteau neatînse din cutiile unde fuseseră vârate.

— Numai că, dacă pe porc îl omorâți, pe om o să-l faceți bine. O să-l ajutați să rămână viu.

Pe cât se pricepea părintele Piergiuseppe să țină predici și să-i cheme pe săteni la rânduiala creștinească, pe atât îi venea de greu să le dea vestea pe care o primise

și el, cu puține zile mai devreme, de la un tinerel frânt de oboseala drumului lung, prin ploaie și prin vântul pieziș al Umbriei. Mai cu seamă când una voia el să spună și alta pricepeau ceilalți. Nu erau puține zilele când părintele Piergiuseppe se gândea că din turma credincioșilor, așa cum arăta ea cu niște ani în urmă, nu mai rămăsese nimic și că acum fiecare oaie rătăcea în voia ei, fără grijă și fără teamă de păcat.

— Cum vine asta, părinte? îndrăzni un roșcovan asudat, căruia mai că-i ieșea părul prin cămașă.

— Nu cred să fie vreunul pe-aici care să nu fi vârat deja cuțitul, chit că nu s-a grăbit pe urmă la spovedanie, adăugă o huidumă trasă mai la umbră.

Părintele Piergiuseppe ridică mâinile ca pentru a se da prins în fața dușmanului, după care își împleti degetele în dreptul burții și scoase un suspin mâhnit. Tonino Farucci, roșcovanul, și Aldo Grignotelli, huiduma, lipsiseră rareori de la încăierările de cârciumă, chiar dacă acolo, cu mintea înmuiată în băutura, se folosiseră mai degrabă de pumni decât de cuțite. Băieți buni, altminteri, atâta doar că săreau la fel de repede în ajutor și la bătaie. Farucci se făloșea și azi cu creștăturile de pe piept și de pe brațe, de parc-ar fi fost însemne de vitejie căpătate pe câmpul de bătălie, nu printre mesele de la „Vânătorul șchiop“. Grignotelli, în schimb, nu prea avea cu ce să se laude. Înalt de aproape doi metri și cu o sută douăzeci de kile, era la fel de greu să-l atingi cu lama cuțitului cum îi e vierului să se arunce de pe stânci în apele Nerei. Și, de fiecare dată când ieșea de la „Vânătorul șchiop“, rămânea în urmă măcar un cap spart și un obraz învinețit.

— N-ar fi bine să nu-l mai lași să intre? îl întrebase cândva dolofana Edetta pe bărbatul ei, cârciumarul Modeste.

— Te uiți la el cât e? spusese jupânul, sugându-și măselele. Tu ai îndrăzni? Ca să nu mai zic că bagă-n el cât trei la un loc. Și bea tot așa. N-a fost mușteriu mai bun ca el în Preci de când frec eu tejgheaua și tu podeaua.

Acum părintele Piergiuseppe plimbă o privire peste parlagiile și măcelarii adunați la abația Sant Eutizio și se strădui să nu-și piardă răbdarea. Nu erau doar din Preci, de bună seamă. Veniseră din toate satele din jur. Din Ponte Nuovo și Campi, din Montaglioni și Setri, din Mevale și Bugiano. Unii nedumeriți, alții supărați că trebuiseră să-și lase lucrul. Unii veseli, alții bănuitori de teama unei capcane. Trebuiau luați cu binișorul, să nu creadă cine știe ce blestemăție. Trebuia să li se spună pe înțeleșul lor că...

— O să ajungeți doctori, se trezi el vorbind, și își făcu repede cruce.

Grignotelli ieși de la umbră și se proțăpi în fața preotului.

— Nu-i frumos să râzi de noi, sfinția ta.

Ceilalți mârâiră a încuviințare și părintelui Piergiuseppe i se păru că nimerise fără să vrea în mijlocul unei haite lihnite.

— Nu rîd, nu rîd. Doamne apără și păzește, v-am botezat copiii, cum să rîd? Ce vorbă-i asta?

— Păi noi ar trebui să te-ntrebăm, bombăni Farucci, cu fruntea learcă și cu pete la subsuori, în mormăielile celorlalți.

Părintele Piergiuseppe ridică din nou mâinile spre ei și încercă să-i potolească. Trase adânc aer în piept și așteptă să se facă liniște. Pe urmă vorbi cu glasul un pic tremurat, cum făcea de fiecare dată când avea de dat vești care-l stânjeneau.

— Se fac acuși patru sute de ani de când slujitorii Domnului nu mai au voie să vindece altfel decât cu vorba și rugăciunea. Fără foc, fără cuțit, fără nimic altceva. Strămoșii noștri s-au ținut cât s-au ținut de rânduială, dar pe urmă au început s-o nesocotească. Și nesocotită a rămas, până când a fost dată uitării de tot. Am trăit vreme îndelungată – cam două veacuri, dacă nu mai mult – într-o nelegiuire care, mai devreme sau mai târziu, o să atragă pedepse asupra noastră. Și trebuie să-i punem capăt, n-avem de ales. Tot ce o să li se-ngăduie din clipa asta preoților de aici și din alte cotloane ale Umbriei e să-i învețe pe alții ceea ce ei știu și nu mai au voie să folosească. Adică să vă învețe pe voi, pe măcelari.

Murmurul și mai cu seamă chicotelile celor de față îl făcură pe părintele Piergiuseppe să se oprească speriat. Nu era a bună. Neisprăviții ăștia încă mai credeau că-i ardea de glume.

— De unde până unde? vru să știe un sfrijit ras în cap, care nu apucase să treacă pe acasă și să-și pună o cămașă fără pete de sânge pe ea.

— Vă spun eu. Și de unde, și de când.

Glasul care se auzise din spatele parlagiilor și măcelarilor îi sili să se întoarcă. Rămase nemișcat doar preotul, care făcu ochii mari când îl văzu pe tinerelul pe care-l primise cu câteva zile mai înainte la abație și pe urmă la el acasă, punându-i masa și lăsându-l să se întremeze

după zilele de drum și de vreme rea. Învoiala fusese să se facă nevăzut din Preci până să prindă de veste ceilalți. Niciodată străinii nu fuseseră priviți cu ochi buni în Val Castoriana. Și de puține ori scăpaseră nevătămați.

— Și, mă rog, tu cine-oi fi? se răsti la el cheliosul.

Părintele Piergiuseppe tare ar mai fi cioplit niște cruci prin aer, dar își dădu seama că era mai bine să-l potolească pe sfrijit.

— Hai să ne primim frumos oaspeții, Beppe, ce zici? Mai cu seamă că nu știm ce vești ne aduc.

Cheliosul ferică pământul cu un scuipat verzui, care se opri destul de aproape de încălțările părintelui. Sfinția sa încercă zadarnic o dojană din priviri. Când era vorba de proastă creștere, puțini s-ar fi încumetat să se ia la întrecere cu Giuseppe Martello.

Soarele, care ieșise după câteva zile de ploaie mărunță, îmbrăca acum piața din fața abației într-o lumină prin care se vedea praful. Căldarea în care se ascundea Preci te punea la adăpost de frig iarna, însă în lunile de vară vipia te moleșea de parc-ai fi stat toată ziua cu nasul în bărdacă, de nu mai erai bun nici să azvârli cu piatra după un câine, darămite să tai juninci. Zidurile de la Sant Eutizio se încingeau sub văpaia amiezii, vârfurile chiparoșilor prindeau să se îngălbenească. Pe la două-trei nu mai mișca nimic în Preci. Cele două-trei sute de suflete dormeau cu ușile deschise, doar-doar s-o stârni un strop de vânt. Nu de puține ori cei care nu se puteau odihni din pricina căldurii din case veneau la abație și-i cereau voie părintelui Piergiuseppe să se întindă pe jos în lăcașul Domnului și să se culce acolo. Era destul loc la Sant Eutizio și părintele primea pe toată lumea. Chiar

Cuprins

<i>Lămurire</i>	5
---------------------------	---

PARTEA ÎNTÂI

Ochiul se deschide

Vești la Sant Eutizio	13
<i>I empirici</i>	25
Un drum și o mirare	42
Clement cel ce ia și dă	53
Oaspeți de departe	64
Pedeapsă pentru rătăciți	81

PARTEA A DOUA

Ochiul clipește

„Dragă bărbate și cumnate“	101
O poveste de cap și spadă	121
<i>Stella Nera</i>	138
Nepotul lui Rombauid	151
Din străvechime	167

PARTEA A TREIA

Ochiul se închide

Evreul lui Kit	187
„Vă cheamă la palat“	204

Trei pomi plini de rod	224
Bucate și bucăți	246
Acul de aur	264
Și ochii Glorianei.	284